

ده و له ته که ی وه سل پاش نه زه و آلنه
بابه یو شیوه ی شیرین رازه که ت
نه ر نامستش تازیز په ی دلّه ی غه مگینت
وهر ناستش تازیز تو به سه لامنه
جاری و تهر دیده ن بالآت مه حالنه
ته سکین بو به دل تاوات وازه که ت
عه مری دوباره ن جاری تهر دینت
دیده ن یارانه مه گهر قه یامه ت.

نوکنه ی جوان له بابته موسیقی سهر زه وی نیلامه، دوزانو لیکوله ر به ناوی (پ. نامیت) و (ده بیلو. هنیز) ده نوسن: موسیقی لیدان له جه ژنی مه زه بی و قوربانی کردندا سی هزار (۳۰۰۰) سال بهر له زاین له نیلام به ریوه براوه. (پ. نامیت) مؤزیکي له شوش دیوه ته وه که ته ختیکی ره وانه و خوایه کی له سهر دانیشته، چهن که سییش شانیان داوه ته بهری و بهری ده که ن و یه کیکیش دو هه نگا وله پیشیانه وه، ده رواو که رسته یه کی موسیقی به ده سه وه یه ولی ده دات. ده بلیو. هینز ده نوسی: له ده ورو بهری ۲۲۲۰ - ۲۲۴۰ بهر له زاین ده سته نه وازنده له بهر ده م ده روازه ی مه عبده ی (شوش) ده بیندرین که خهریکی موسیقا لیدان، دیاره هم دو قسه له و دوزانایه، نیشانه ی نه وه یه که نیلامیه کان زوله سومری یه کان فیری موسیقی بون و موسیقی کورده ماده - کانیش ههر به و پیو دانه بکونه - برواننه تاوینه ی ژماره ۱۷ و ۱۸ چاپی ۱۳۷۳ موسیقی سهر زه مینی نیلام به قه له می زانای به ریز حه کیم مه لاسالچ (شه پؤل).

□ عه لی نه کبه رشکارچی هم هونه روره که وه ک کانیاوه کانی (اشترانکوه) هله ده قولی و تافگه ده کاو ده جو ش و ده خو روشی له سالی ۱۳۲۸ یه تاوی له نیستیگی ریگا ئاسنی (چهم سنگر) ی لورستان له دایک بوه و له زاروکیه وه نه وینداری (که مانچه) یه وزور جوان و هونه روره وانه و توگر دارانه که مانچه نه ژنه ی و لی ده داو له م ریگاوه خزمه تی زوری به ساز و تاوازی کورد لوری کرده، له لورستاندا، ههر وه ک مه لهنده ی کورده واری جو ری موسیقی مه لهنده به مه لهنده ی فهرقی هه یه، بوینه (سیاچه مانه، هوره، مور - و...) زور کونن و له لورستانیش باون، گورانی (عه لی دوسی) له ته ک خویدا دنیایی خه م، شادی، شکو، گله یی، تییدایه، جار جاره شمشیر که لی به واتای نه خلایقی وه ک (بارکنیه تا بارکنیم دئی مولک دلگیر - تود خوسه م د حه سره ت ههر دو بییم پیر - یا ههر گولی ک گولچنش بی ف هزار که دوه میه که واتای نه خلایقی هه یه. (مویه) یا مورد که که سانی (مویه) ده خوینن که خه فه تیان زوره

۳۰۸ - شه پۆل

ياکشکه شیرازی که میر نه ورۆز که ناشقی کیشۆله یه کی گچکه ی لوری شیرازی ده بی به شیعر پی هه لده لی. یا گۆرانی (هالوه ی گه نم خره - کهوش ته لا - مهربه م، یا گۆرانی (قه ده مخه ییر دلیو جوو، پیا شه میسوره - تیاش چی تنه نگچی کیویانه میجوره - له م شیعره دا دو وینه ی جوان هه یه: ۱ - ژنیك له نیوئاو پای ده شوا - ۲ - وینه ی هماسی و نه به زی و ئازایی ژنه لوریک که چاوه جوانه کانی به تفه نگچی گه لی ته شبیه کراوه که زه ردو چیا کانی گرتوته بهرچاوه دیری تا نه چیریك په یدا بکات چ غه زالی کیوی یا دوژمنی زالم که ده لی: قه ده مخه ییر، قه ده مزنه دمین میشو - کورک و په شم جه میکنه سی قه وم و خیشو) که قه ده مخیر به وینه ی قاره مانیک به نیو رانه مهربه کانداه گهی و خوریه کانی کو ده کاته وه، بوخزم و کهس و کارو هه ژاران، یا گۆرانی (به میرم، میری) که بو ئازایی جه نگجۆیان ده وتری، یا گۆرانی (هه یفه له یا سیت بیارم) که ژنان له بوک هیناندا ده ی خوینن، یا گۆرانی خه رمان کوتان، مه شکه ژه نندن، لایه لایه، وه گۆرانی دایه دایه زور قولله و هماسی یه که له موسیقی به ختیاری، لوریدا - ره شیدی، سقای، شوکره لی ره زایی - میرزا وه ندی و... گۆرانی جوړبه جوړیان خویندوه - یا هیمه ت عه لی سالم، پیروه لی، حوسین سالم که له پیشکیسوه تانن، شاه میرزا مرادی وه ستای زورنایه، له هه موآ چاکتر خوالیخو شبو حوسین عه لیخانی یه. عه لی ئه کبه ر شکارچی بو کاری هونه ری خو ی له شیعی ره حمانپور، ترکمیر، ئازاد به خت، مه لا منوچه ر - ی کو لیوه ند، نه وه دارو که بو ئاهه نگی لوری بوزمیری سازدراوه یا له شیعی فولکلوریک که لک وه رده گری. بروانته ئاوینه ژماره ی ۱۷ و ۱۸ و تو ویژی کاک عه لی فه یلی له گه ل شکارچی دا. شه پۆل •

که ماله دین:

موسیٰ کوری یونس کوری محمه دی هه ولیری کوری

مه نعه ۱۱۵۶
۱۲۴۳ ز
۶۳۹-۵۵۱

که ماله دین عه لأمه. نه بولفه تح (موسا) کوری نه بولفه زل یونس کوری محمه دی کوری مه نعه کوری مالیک کوری محمه دی له موسل دا لای باوکی زانستی فیهی خویندوه. نه وسا چوووه ته به غا له فیگرگی نیزامیه دا عیلمه کانی تری له فه لسه فه و که لام و نه قلی و نه قلی ته واو کردوه و له وی به (ئین یونس) ناوی ده کردوه- له پاشان گه راوه ته وه موسل و له فیگرگی (که مالمیه): (که ماله دین شاره زو ری) خه ریکی ده رس و تنه وه بووه هه ر له و فیگرگیه دا عیلمی مه نتیق، حکمه ت، ته بیعیات، ئیلاهیات، پزیشکی، هه یئه ت، حیساب، هه نده سه، جه برو موقابه له موسیقا و زیج و زانسته ریازی به کانی به ده رس گوتوته وه و بره وی به وزانسته داوه. عیسه وی به کان و جوله که ش، (ئینجیل) و (تهورات) یان لای نه وزاته خویندوه و باوه ریان به زانستی نه وزانیه هه بووه. به کورتی بلین: (له گشت فه نیکا که له میردی نه وفه ن و زانسته هه رخویی بووه). له مه زنی و زانایی و به ریزی و پوخته یی نه و بلیمه ته کورده هه رچی بنوسری که مه.

له کاتی دهرس گوتنه وه دا نیازی به کتیب نه بووه. فهقی کان مه تنی کتیبه که یان بو خویندو ته وه و ته ویش له به راقه و به یانی کردوه و باسه رهق و سه خته کانی بو شی کردونه ته وه و فیری کردون و تی گه یاندون، موسی کوری یونس زانستی خیلاف ووصول و ویژاوه ری له (نظامیه) ی به غا لای (که مال نه بی به ره کات عه بدو ره حمان محمه د نه باری) خویندوه و له به ریشا هه ندیک لای شیخ نه بو به کر یه کتا کوری سه عدون قورتوبی خویندویه تی.

- موسی کوری یونس له دوا پیدا گه راوه ته وه، شاری موسل له مزگه وتی نه میرزهینه دین خاوه نی هه ولیر دوا ی مردنی باوکی که بوته دهرس بیژ^۲ موسی کوری یونس له هه موزانست و فهرهنگ و مه عاریفی باوی سه رده می خوی زور زانا ودهم هه راش و قسه زان بوه وله هه موزانسته کاندا هه رشه پولی داوه، وینه ی له وروژگاره دا که م بوه به تاییه ت له زانستی (ریازی) داوینه ی نه بوه.

فه یله سوفی میژو کوری خه له کان له په راوه ی (وه فه یاتول نه عیان فی نه بنائی نه بنائی زه مان) دا نوسیویه تی: نه بو فه تح موسی کوری نه بی فه زل یونس کوری محمه د کوری مه نه کوری مالیک کوری محمه د ناو داربه (که ماله دین فه قیه ی رچه ی تیمامی شافعی یه و له سالی ۶۳۶ی مانگیدا له موسل چاوم به م زانا گه وره که وتوه و زور جارن نه چومه لای چونکا له گه ل باو کم زور دوست بوه. به داخه وه چون به له ز به ره و شام: ^۳ نه رویشتم نه م توانی زانستی لا فیریم.

۱ - یونس له روژی دوشه مه ۶ی مانگی محره می سالی ۵۷۶ی مانگی بارگه ی به ره ولای خوا تیکاوه)

۲ - فیرگه ی نه و مزگه وته به (فیرگه ی که ماله) ناو داره، چونکا که ماله دین نه بی فه فضل محمه د کوری نه بو محمه د شاره زوری سازی داوه که له وی بووه له ۵۷۲ مردوه.

۳ - (دهسه چه پ قامیشه لان - نه یزار) و . . . سوریه .

ئه‌لین: موسی کوری یونس ۲۴ فه‌ننی زانیوه جا هه‌ر له به‌ر ئه‌مه
به‌تاقانه‌ی روژگار ناودار بوه.

ئه‌لین: کوری له په‌یره‌وانی رچه‌ی ئیمام ئه‌عزه‌م ئه‌بو حه‌نیفه په‌راوه‌ی
(جامع‌الکبیر) یان لاخویندوه‌و جوان بو‌ی شی کردونه‌ته‌وه‌و ته‌نانه‌ت
ره‌خنه‌شی له‌و په‌راوه‌ گرتوه.

زانستی خلافی عیراقی و بخاری و ئوصولی فیه، ئوسولی دین و
زانستی که‌لامی زور چاک‌زانیوه.

ئه‌لین کاتی کتیه‌کانی فه‌خری رازی گه‌یشتنه‌ موسل بیجگه له
موسی کوری یونس هیچ که‌س له‌زانایانی موسل زاراه‌کانی ئه‌وکتیه‌بانه‌یان
نه‌ئه‌زانی هه‌روا (ارشادی عمیدی) ش که‌س وه‌کو ئه‌وی نه‌ئه‌زانی.

که‌ماله‌دین کوری یونس له‌زانستی حکمه‌ت و فه‌لسه‌فه و که‌لام و مه‌نتیق
و ته‌بیعی و ئیلاهیات و پزیشکی و زانستی ریازی، له ئیقلیدوس، هه‌یئه‌ت و
مه‌خرویات و موته‌وه‌ سیتات و مه‌جیستی و حساب و جه‌بر و موقابه‌له،
ئیرتیماتیقی خه‌ته‌ئین، موسیقی و هه‌نده‌سه‌ی وا زانیوه، که‌س له‌و روژگار
داتوزی ئه‌وی نه‌شکاندوه.

له‌بابه‌ت و یژه‌و و یژه‌وانی، و ویژاوه‌ری و ده‌ستوری زوان و صه‌رف و
نه‌حو، وه‌ته‌دریسی کتیبی سیبه‌وه‌یه‌ی، (ئیضاح)، ته‌کمیله‌ی ئه‌بی عه‌لی فارسی
(مُفَصَّل زه‌مه‌خشه‌ری) ماموستا یه‌کی، بی‌ها و لف‌بوه.

له‌زانستی ته‌فسیر و فه‌رموده‌ی پیغه‌مبه‌ردا کو به‌ی زوره‌ له (ئه‌سماء
الرجال) داده‌سی بالای هه‌بوه.

میژوی روژگاری عه‌ره‌بو و ورده‌کاری میژویی و شیعر و هه‌لبه‌ستی
زوری له‌به‌ر بووه و زانیونی.

شهرحگه لیکی وردی لهسه ر ئه و دوکتیبه نویسه. به واتایی تر، ئه وانهی واهه موکس به تیکرا زانیویانه، ئه و زانا کورده به تهنیا هموی زانیون. کوری خه له کان، فه یله سوفی میژ و نویسه تی:

له سالی ١٩٢٥ مانگیدا روژیکه شیخ ئه ئیره دین (مفضل) ئه بو عه مر کوری مفضل ی ئه بههری خوی حاشیه و کوبه، له زانستی خلاف وزیج دا، که دارای ته ئلیفاتیکی زور و مه شهوره، له شاری موسله وه هاته، لای ئیمه، له هه ولیرو له (دارالحدیث) دانیشته، منیش (کوری خه له کان) چومه خزمه تی بو خویندنی زانستی خلاف، روژیکیان ژماره یه که زانیان و فوکه های به غا هاتنه لای شیخ ئه ئیره دین (مفضل) که به راستی زانا بو، دهس کرا به قسه و کولینه وه ی زانسته له کاتی و تو ویزا یادی (عه للامه که ماله دین) کرا. زانای ناودار (شیخ ئه ئیره دین مفضل) فه رموی: کاتی شیخ که ماله دین کوری یونس چوه حج و له ویوه هاته به غا من له وی بوم؟

ئه توانم: بلیم: زانتر له ئه بو حامدی غه زالی نه هاتوته به غا به لام که ماله دین زور له غه زالی زانتر و بیرتیژ تر و به رزتر و پایه بلیندتر بوه. دیاره ئه مه شایه دی و قسه یه کی زله، که له وزانایه وه له بابته که ماله دینه وه به یان کراوه.

ئه بی بزاین (ئه ئیره دین مفضل) زور زاناو پایه به رز بووه و په راوه ی (مجسطی) وه کو ئاوی شهوی ئه زانی و به دهرس له بهر ئه ی و ته وه. عیماد ئه بو عه لی عومه ر کوری عه بدو نور کوری مه جوج کوری (یوسفی صه نه جی له زنی نه حوی به جائی) له ستایشی موسی کوری یونس: که ماله دین دا و توبه تی:

کمال کمال الدین لیلیم و العلاء
فهیہات ساع فی مساعیک یطمع!
اذا اجتمع النظائر فی کل موطن
فغایة کُلّ أَنْ یَتَّقُوا و یَسْتَمِعُوا
فلا تَحْسَبُوهم مِنْ عِنادِ تَطیلَسُوا
ولکن حياء و اعترافاً تَقْنَعُوا
تَجْرُالموصل الادیال فخرأ
علی کُلّ المنازلِ وَالرُسومِ
بدجلة والکمال هما شفاء
لَهِیمِ أَوْ لَئذی فَهِمُ سَقِیمِ
فذا بحرٌ تَدْفَقُ، وَهوَ عَذْبٌ

وذا بحرٌ ولکن مِنْ عُلومِ!

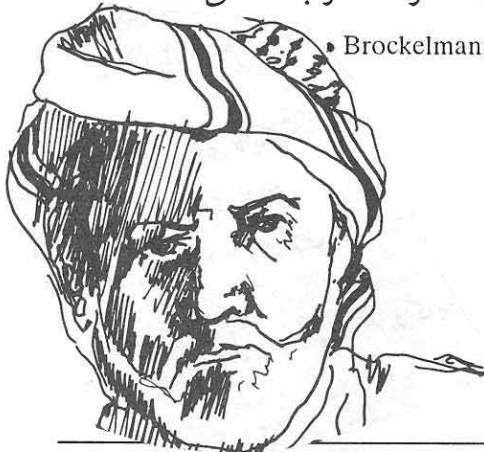
عہ للامہ کہ مالہ دین: موسی کوری یونس کوری محمہد کوری مہنہ لہ
روژی ۵ شہمہ پینجی مانگی سفہری سالی ۵۵۱ی مانگی لہ موسل لہ دایک
بوہو لہ ۱۴ی مانگی شہعبانی، سالی ۶۳۹ی مانگی بارگہی بہرہو لای خوا
تیکناوہو لہ موسل لہ گورستانی (بابالعراق) دانیزراوہ.

زانای ناودار ئیمامی شافعی روژگار ماموستا مہلا عہ بدول کہریم
مودہرس لہ (علماوہنا) دا نویویہ تی: موسی کوری یونس ئەم زانا مہزنہ کوردہ،
لہ موسل دہرسی زانست و فیکھی خویندوہو لہ سالی ۵۷ی مانگیدا لہ ویوہ
بہرہو بہغا لہ فیرگہی (نظامیہ)ی بہغا لای سہید محمہد کوری «ہبہ اللہ»

۱ - لہنہ وروزی سالی ۱۳۲۳ی مانگی لہ گوندی تہ کیہی خورمال لہ دایک بوہ

کوری عهدوللای سہلماسی کہ لہ ۵۷۴ ی مانگیدا لہ شاری بہ غا مردوہ
خہریکی پیا چونہ وہ یان بوہ ۱.

سہرچاوہ: وہ فہیاتول تہ عیان فی تہ نبائی تہ بنائی زہ مان ج ۲: ۱۳۲ و مفتاح
السعادة ۲: ۲۱۴ و مرآة الجنان ۴: ۱۰۱. (گہنجینہی فہرہنگ وزانست) بہرگی!
شہ پوّل و شذرات الذهب ۵: ۲۰۶. میژوی مہردوٰخ و کوواری تاوینہ لاپہ رہی ۳۲
و ۳۳ ژمارہی ۱ چاپی ۱۳۶۸ ی ہہ تاوی بہ قہ گہ می (شہ پوّل). عولہ مائونا و
طبقات السبکی ۵: ۱۵۸-۱۶۲ و روض المناظر بہامش ابن اثیر ۱۲: ۱۳۵ و
الفلاکة و المفلولون ۸۴ و الحوادث الجامعة ۱۴۹ و Brock. S.I:859 و البداية و
النهاية ۱۳: ۱۵۸ و تہ بہ قاتی مو فہ سیرین داودی خ و تہ علامی زہ رہ کلی لاپہ رہ
۳۳۲ ج ۷ چاپی بیروت و معجم البلدان ج ۱۳ لاپہ رہی ۱۵ چاپی ۶ بیروت، تہ
بولفیدا: المختصر فی اخبار البشر ۳: ۱۷۷، ۱۷۸ و الصفدی: الوافی ۲۶: ۱۵۲، ۱۵۳ او
ابن ابی اصیبعہ: عیون الانباء - ۱: ۳۰۶ و مختصر الدول الاسلام ۲: ۱۱۰ و البغدادی
ایضاح المکنون ۱: ۷۵، ۱۳۵، ۲: ۱۳۶۷، طوفان: تراث العرب العلمی ۳۴۴-۳۴۸،
البغدادی ہدیة العارفين ۲: ۴۷۹ و Brockelmann: S,I:859

۱ - نوکتہ: سہلماس شاریکہ لای ورمی لہ تازربایجانی خوراوا دایہ، دوزانای ناوداری وہ کو
(عیماذ) و (کہمال) ی کورانی (یونس کوری عہلوانی مہاجیر) لای سہلماسی پیگہ یشتون • شہ پوّل •

عیماده دین محمدهد کوری یونس

۶۰۸-۵۳۵

فہیلہ سوفی میژو کوری خہلہ کان نوسیویہ تی:
عیماده دین ئہ بو حامد محمدهد کوری یونس کوری محمدهد کوری
مہنعہ کوری مالک کوری محمدهد. لہ رچہ و ریازی (ئیمامی شافعی) دا
فہقیہکی پلہ و پایہ بہ رزبوه و برای عہ لآمہ کہ مالہ دینہ.
عیماده دین لہ روژگاری خویدا لہ (ئوصول) و خلاف دا پیشہ و ابوہ و زور
ناودار بوہ، کہلہ دورولآتہ و خہلک ہاتونہ تہ لای بو فیربونی زانست و
ژمارہ یہ کی زورلای ئہ وزانا کورده پیگہ یشتون و بونہ تہ مہ لآ و مودہ ریس.
عیماده دین لہ سہرتا و ہلای یونسی باوکی دہرسی خویندوہ لہ شاری
موسل دا لہ دواییدا چوتہ بہ غا و لہ فیرگہ ی: (نظامیہ) ی بہ غالای (سہ ید
محمدهد سہ لماسی) خہریکی خویندن بوہ، لہ زانست و عیلمی فیقہ و
(ئوصول) و خلاف دہسی بالای بوہ، لہ فیرگہ ی (نوریہ) و (عزبہ) و (زینبہ) و
(نفیسہ) و (علائیہ) دہ رزیژ بوہ. لہ مزگہ وتی (موجاہد) ئیمام و خہ تیب بوہ.
پہراوہ ی (المحیط) لہ جہ معی بہینہل موہہ ز زہبی و ہل (وہ سیط) و (شہرحی
وہ جیز) ی ئیمام محمدهدی غہ زالی، لہ نوسراوہ کانی عیماده دین.

ئەم زانايە لە ئەقاييدو جەدەل و خلافيشدا نوسراوەی هەيەو لەروژی پينجشەمە ٤ مانگی رەمەزانی سالی (٥٢٩) کراوەتە قازی شاری موسل له پاشان (شارەزوری) ئەبو (فەضائل) قاسم کوری يەحيا کوری عەبدووللا کوری شارەزوری کەنازناوی (ضەيائەدين) بوە. لەروژی چوارشەمە ١٧ی مانگی سەفەری سالی ٥٩٣ی مانگی بوته جي نشینی.

عیمادەدين زورپیاوچاک و خووناکار چاک و حازر جواب و لەتيفەبیژوقسەخوش بوە، نورهدين خاوەنی موسل زور باوەری بەعیمادەدين هەبوە و فتوای فیهی خوی لەو ئەپرسی و لەکارو باراوايژی پی ئەکرد.

عیمادەدين لەسالی (٥٣٥)ی مانگی لەدایک ولەج ٢ی سالی (٦٠٨)ی مانگیدالە موسل بارگەي بەرەولای خوا تیکناوہوہەرلە موسلیش نیژاوە. بنەمالەوکورانی یونس ناودارن، بنەمالەيەکی زانستی و گەورەبون، زانایانیکی زور لەوبنەمالە هەلکەوتون. زور بەیان خاوەن کتیب و پەراوہبون. (التعجيز) نوسراوی عیما دەدینە، (وہجیزی) ئیمام غەزالی کورت کردوتەوہ، هەر وہا کتیبی (مەحصول) یشی لە (ئوصول الفقیه) دا کورت کردوتەوہ.

ئەلین: تاخوی نەشتبی و دە سنوئیزنەبوی دەسی بو نوسینگ وقە لەم نەبردوہو بەرگی نوی لەپەرنە کردوہ.

سەرچاوە: بروانە بەرگی ١ میژوی مەردوخ و علماءنای مەلا کەریم مودەریس و گەنجینەي فەرہەنگ و زانستی شەپول و روژنامەي شە هادەي کوردی ٣ گولانی ١٣٦٣ هە تاوی و ٢٣ ئاوریلی ١٩٨٥ زاینی و ٢/٣/٢٥٩٧ک سالی ٢ ژمارەي ٧٤ بە قە لە می (شە پۆل).

شیخ محمەد کوری ره سول
۱۱۸۱-۱۲۴۶ مانگی و ۱۷۶۷-۱۸۳۰ زاینی

ئەم زاناگە وەرە یە کە لە زانست و مەعاریفی ئیسلامی زورخواوەن بیرورایە لە
سالی ۱۱۸۱ کوچی مانگی و ریکەوتی سالی (۱۱۴۶ و ۱۱۴۷) هەتاوی
لە گوندی چارتای سلیمانی لە دایک بوە و کۆبە یە کی زور وردی لە سەر پەراویزی
سە یالە کوتی (لە سەر کۆبە ی خە یالی ، لە سەر شەرحی لیکۆلەر تەفتازانی
لە سەر کتیبی ئەقایدی نەسە فییە نوسیوہ.

نوکتە: شیخ نەجمە دین ئەبوحەفص عومەری نەسە فی کتیبیکی بە ناوی
ئەقاید لە تەو حید و ئەقیدە دا نوسیوہ کە بە ناوی ئەقایدی نەسە فییە بە نا و بانگە،
لیکۆلەر تەفتازانی شەرحیکی لە سەر نوسیوہ و شیخ ئەحمەد خیالی پەراویزیکی
لە سەر نوسیوہ و شیخ عەبدو لەحە کیم سە یالە کوتی کۆبە یە کی بە ناوی (زبدە
الافکار) لە سەر نوسیوہ ، و ئەم شیخ محمەد کوری ره سول شافیعی ئەشعەری
سەردەشتی سولە یمانیە ئی یە، کۆبە یە کی لە سەر سە یالە کوتی نوسیوہ، کە زور
وردو بە کە لکە و لە ۳۵ سالی دا لە سالی ۱۳۴۶ ی کوچی مانگی دا، هەر وە کولە

(معجم المطبوعات) د دا نوسراوه ۱ له شاری سابلانغ (مه هاباد) به ره شه کوژی شه هید کراوه. به لام ته مین زه کی له تاریخی سوله یمانی وده ور و به ری دنوسی به نه خوشی (وه با) له ۱۲۴۶ ای مانگی له سابلانغ وه فاتی کردوه. ثم شیخ محمه د - ی کوری مه لا ره سوله ما موستای مه ولانا موفتی زه هاوی بوه.

موفتی زه هاوی له باره ی ثم ما موستایه ی خوی فه رمویه تی: زانستی ریاضی له دست محمه دکوری ره سول ههروه ک میو وابوه به هه ر وینه یه ک بیوستبا سازی نه دا (انّ العلوم الریاضیه کانت کرة بید اُستاذنا ابن الرسول یقلّبها کیف یشاء) شیخ محمه د کوری ره سول کوری مه لا ره سولی دوهم کوری مه ولانا ره سول نه وه له - که له زانایانی ناوه راستی سه ته ی یازده هه مه وله گوندی له گونده کانی سه رده شت له دایک بوه ولای مه ولانا عه للامه حه یدهری نه وه ل - ی ماوه رانی ئیجازه ی وه رگرتوه.

شیخ محمه د کوری ره سول دوا ی ئیجازه وه رگرتنی مه عاریفی ئیسلامی بو ماوه یه ک له فیرگه ی مزگه وتی سوری سابلانغ (مه هاباد) ی موکری خه ریکی ته دریس بوه له پاشان له سه ربانگ کردنی داود پاشای والی نه چیته به غاو خه ریکی ته دریس فه ره ننگ وزانستی ئیسلامی نه بی و دوا ی ماوه یه ک نه گه ریته وه بو سابلانغ و تامردن هه رله وی دهرز به مه لا وفه قی یان ده لتی. ثم زانا ریازی زانه نوسراوه ی زوره، وه کو کوبه له سه ر شه رحه چه خمینی، کوبه له سه ر بیرجه ندی، کوبه له سه ر خولاسه الحساب، کوبه له سه ر نه شکال التاسیس له زانستی هه نده سه دا، نویسی کتیبیک له جهر و موقا به له دا، کوبه یه ک له سه ر عبدالحکیم له زانستی مه نتیق داو کوبه له سه ر خه یالی له زانستی که لام دا، که هه ندیکی له نه ستامبول له چاپ دراوه و گلکوی شیخ محمه د کوری ره سول له شاری مه هاباده.

مه ولانا محه مه دكوري ره سول زه كي سه رده شتي، سابلأغي (مه هابادي)
شافعي، شه شعري، موله كه ليم (زانا به زانستي كه لام) زانا به زانستي جه برو
هه يئت و شه ستي ره ناسي.

عومر رها كه حاله نوسيوه تي: له ۱۱۸۱ مانگي و ۱۷۶۷ زاييني له چارتاي
سليماني له دايك بوه و له ۱۲۴۶ مانگي و ۱۸۳۰ زاييني له سابلأغ به ره شه
كوژي كوژراوه. نوسراوه كاني شه زانايه:

۱- چهن ريساله له جه برو فه له كيات دا.

۲- كوبه له سه ر سه ياله كوتي به سه ر خه يالي يه وه.

سه رچاوه:

۱- مه كارم آتار به رگي ۴ په رهي ۱۲۸۷ و ۱۲۸۸ چاپي ۱۳۵۲ هه تاوي.

۲- سوخن سوراياني آذربايجان. موفتي زه هاوي ۱۳۷۳ ي لاپه رهي ۱۴.

۳- موعجه مول مه تبوعات ۱۰۸ و ميژوي مه ر دوخ به رگي ۱ و ميژوي

سليماني وده و روبه ري ومه شاهير الكورد ج ۲. لاپه رهي ۱۵۳.

خه تي: سر كيس: معجم المطبوعات ۱۰۷، ۱۰۸ تاريخي سوله يماني ۲۸۱

نه قل له معجم المؤلفين نوسراوي عومر رها كه حاله، ج ۹ چاپي بيروت په رهي

۳۰۹.

شه زه ريه ۷: ۲۲۴ نه قل له شه علامي زه ره كلي په رهي ۱۲۵ چاپي ج ۶

چاپي سالي ۱۹۸۴ ز بيروت.

ئه بوبه سیر

مه یمون کوری جابان که به ئه بوبه سیر ناوداره ئه بی ههر ئه و ئه بوبه سیره بی که له کاتی گه رانه وهی پیغه مبهرو یارانی له (حوده بییه) وه بو مه دینه، مسولمان ببو و خووی گه یانده پیغه مبهری مه زنی ئیسلام و له سوینگه ی ئه وه که ئه بوبه سیر له چیا و به نده نی (زولمهروه) خووی قایم کرد و کوری له عه ره بی تازه مسولمان به هه لاتن هاتنه لای (ئه بوبه سیر) له و که ژه دا کو بونه وه یه کیک له و را کرد وانه ی وا خویان گه یانده بوه ئه بوبه سیر (ئه بوجه ندهل) کوری سو هه یل بو که په یمانی حوده بییه ی له گه ل پیغه مبهر مور کردبو، یه کیک دیکه له وانه عوتبه ی کوری نوسه یید) بو.

هاتنی (ئه بوبه سیر) بو (زولمهروه) بوه هووی ئه وه سپایه ک له تازه مسولمانان له و ناوه ناوه سازی و ته نگیان به کار وانیانی عه ره بی مه که و نه یارانی ئیسلام توند کرد و ئه م کاره ساتانه ی (ئه بوبه سیر) وه ها عه ره بی قوره یشی چاوتر سین کرد که ناچار بون له پیغه مبهر دا وایان کرد ئه بوبه سیر و یارانی به ریتته لای خووی و ئه و ماده په یمان نامه که ئه ی وت هه رکه س له قوره یش مسولمان بوو رای کرد بو لای پیغه مبهر ئه بی بدریتته وه له غو کراوه و ئه مه بوه هووی

سهرکه وتی دینی ئیسلام و پیغمبهر. ئەمه، یه کیکه له و خزمه تانه وائە بوبه سیر مه یمون کوری جابان به دین و ئیسلامی کردوه.

چریکه ی ئەبو به سیر به م جوهره یه که له و کاته ی و امسولما نه کان له گهل حه زره تی محمه د پیغمبهری مه زنی ئیسلام دا له حوده ییبه وه به ره و شاری مه دینه ئە گه رانه وه، ئەبو به سیر که مسولمان بیو له شاری مه که وه رای کردبو، خوی گه یانده ناو مسولمانه کان ودا خوازی کرد که په نای بدەن. حه زره تی محمه د چاک وه لامی نه دایه وه چونکا وای بیر ئە کرده وه که نه وه کو فر و فیلیک له کارابی و هوژی (قوره یش) ئەبو به سیر یان نارد بیته لای تابزانن چلون ئە بزویته وه به لام دوی لیکولینه وه ده رکه وت که فیل نییه و (ئەبو به سیر) به راستی مسولمان بو به لام له بهر ئەوه ی له مه که دا ئازاریان داوه و ترسیان وه بهر ناوه و راویان ناوه هاتوته ئەو ناوه.

جادوای ئەوه ی (ئەبو به سیر) هاته نا و کوری مسولما نانه وه دوکه س له هوژی (قوریش) خویان گه یانده ئەو ناوه و به حه زره تی محمه دیان راگه یاند به پی ئەو په یمانه ی و له حوده ییبه مؤرکراوه، ئەبی (ئەبو به سیر) بگریته دواوه.

حه زره تی (عومه ری) کوری (خه تاب فه رموی یا (ره سوله للا) ئە مجاره نابی ئەم مروفه بدیته دواوه چونکا په نای به ئیمه هینا وه نابی بیده ن به ده سه وه و بگریته وه دواوه، به لام حه زره تی محمه د (د-خ) فه رموی: ناتوانی ئەو په یمانه ی و تازه له نیوان ئیمه و کافره کاندایه ستراوه، بیداته دواوه ئەو

۱- به رله ئەبو به سیر پیغمبهر ئەبو چه نده ل. کوری سو هه یلی به کافران دا بو وه

دوکه سه و اله مه که وه هاتبون (ئه بوبه سیر) یان له بهر چاوی مسولمانه کان قاچیان به شریته بهست وله بان وشتره که وه شه ته کیان داو به ره و مه که گه رانه وه دواوه. ئه بو به سیر مروفیک بو ئازاودلیرو به قه وهت و خودان وزه وهیز. کاتی به ره و مه که ئه بان برده وه له ریگا توانی ئه و په ته ی والاقیان پی به ستبو بی پسینی و خوی ده ربا زورزگار بکا. (ئه بوبه سیر) له سه وشتره که وه خوی فری داوه ته خواری و یه کیک له و دو عه ربه نیگا بانانه ی خوی ئه کوژی و ئه وی تریشیان له ترسا رای کردوه.

ئه بوبه سیر به م جوره هم له دهس قوره یش رای کردو هم پیا و یکیشی له وان کوشت، دیاره له م سوینگه وه خوینی کوژراوه که یان له (ئه بوبه سیر) ئه ویست.

جائه وه بو ئه بو به سیر روی کرده هه ردو به رد و چولگه.

شه نفه ره: شاعیری عه ره ب زمان له زمانی (ئه بو به سیر) وه به وه عه ره بانه ی وا به دوی ئه بو به سیر که وتبون ئه لی:

(ئه ی برایان به دوی منا مه بین چونکا من ریگای هه ردو چولگه م گرتوته به رئه مه وی له وی دوست و ها والی تازه بو خوم بگرم.

ئه ی دوستان دوام مه که ون چونکا من ئه توانم به ته نیا بژیم و رای بو یرم و له تاریکی شه و بروم و ریگا بیرم، دوست و ها والانی من له چولگه دا پلینگی قه وی و پر مه ترسی و گورکی چالاک و که متیاری بالدارن.

ئه بو به سیر دوا ی ئه وه ی رای کرد خوی گه یانده هه ریمیک ناوی (زولمه روه) بو. دوا ی ماوه یه ک (ئه بو جه نده ل) یش له مه که وه رای کردوله و هه ریمه دا خوی گه یانده (ئه بوبه سیر) له پاشان مسولمانی تر به ناوی (عوتبه ی کوری ئوسه ید) له مه که وه هه لات و ریگای (زولمه روه) ی گرته به رو

یهک واحیدی ئیسلامی، یا به را ویژی ته و سه رده مه (یهک ئومهت) ی نوی یان ساز کرد.

ئه م کور و کومه لهی و له (زولمه روه) کوبونه وه و یه کیان گرتبو، بهر په یمانی ته رکمی هه راو جهنگ و هه لمهت و په لامار بردنی: (حوده بیبیه) نه ده که وتن، چونکا هه ریمی (زولمه روه) له بن فرمانی مه دینه دا نه بوو حه زره تی محمه دیش نهی ده توانی له و هه ریمه دا ئاوقه یان بی و بیان گری هیمان سالیکی له مور کردنی ته و په یمانه را نه بورد بو که ژماره ی مسولما نه کانی (زولمه روه) ته ونه زوربون توانیان سپایه ک بو خویان پیک بهین و بی که ندو کوسپ هیرش بکه نه سه رکاروانه کانی مه که، جا ته گه سه رکاروانه وان و پیاوه کانی قوره یشیان بگرتبا ته یان کوشتن و تالانیا ن ته کردن، ئه م کورپی ته بو به سیره به جوریکی و دنیا یان له هوزی قوره یش کرده چه رمه چوله که، که ناچار بون داوایان له پیغه مبه ری مه زنی ئیسلام کرد، ته و مسولمانانه ی که له ته بوسیر ئالاون و له مه که وه رایان کردو ته مه لبه ندی (زولمه روه) و له ویوه هیرش ته که نه سه رکاروانی قوره یش بانگیان کاته شاری مه دینه لای خوی رایان بگری، بی ته وه ی بیان داته وه به خه لکی مه که.

حه زره تی محمه د (د-خ) له (قوره یش) داوای ده سنوسی لی کردن تا له م با به ته وه به لگه ی به ده سه وه بی. ئابه م جور له ریگای خزمه تی کوردیکی وه کو ته بو به سیر، یه کیک له مه رجه کانی په یمانی (حوده بیبیه) که مسولما نه کان ته وه یان زور به سوکی و که م و کورپی بو خویان دائه نا به سودی مسولمانان له نا وچوو له مه و دوا ته و ماده و به شانیه ی و قازانجی مسولمانانی تیدنه بوبه ره به ره بی شوین تیا چون ته نیا ته و (ماده) یان ما که به قازانجی مسولمانان بو.

هوژی قوره‌یش ناچار له ترسی ئەبو به‌سیر یه‌ک به‌لگه‌ی ده‌سنوسیان
دایه‌ده‌س‌ه‌زره‌تی‌م‌حه‌مه‌د‌که‌ئه‌گه‌ر‌م‌سول‌ما‌نیک‌له‌مه‌که‌وه‌هه‌لی‌و‌ب‌چیت‌ه‌ناو
جه‌رگه‌ی‌م‌سول‌مانه‌کانه‌وه‌مه‌ج‌بور‌ن‌ین‌ب‌یده‌نه‌وه‌ده‌س‌(قوره‌یش)‌جا‌دوای‌ئه‌مه
م‌سول‌ما‌نه‌کان‌تی‌گه‌یین‌که‌له‌(حوده‌ب‌یسه)‌دا‌به‌هه‌له‌دا‌چ‌بون‌و‌چ‌ن‌روژ‌یک‌یش
دوای‌ئه‌وه‌هه‌له‌د‌ابون،‌پ‌اشان‌بو‌یان‌رون‌بو‌ه‌وه‌که‌ئه‌و‌په‌یمان‌ه‌ی‌(حوده‌ب‌یسه)‌به
سودی‌م‌سول‌مانان‌ته‌وا‌بو^۱

سه‌رچاوه:‌ئه‌مین‌زه‌کی‌کورد‌و‌کوردستان‌چاپی‌سالی‌۱۹۳۱‌از‌په‌ره‌ی‌۱۲۳-
ته‌به‌رانی‌موسنه‌د-‌ی‌چ‌کوله-‌الاصابه‌فی‌تم‌ی‌ز‌الصحابه،‌ته‌فسیری‌روح‌المعانی‌له
واتای‌ئایه‌تی‌ن‌حله‌و‌ئه‌دای‌ماره‌یی‌به‌ژن-‌تاریخ‌مه‌شاهیری‌کورد-‌بابامه‌ردوخ
روحانی.^۲

به‌لام‌عه‌ره‌بی‌گو‌ی‌له‌قی‌وه‌کو‌صه‌دام‌حوسین‌و‌مه‌لیک‌حوسین‌و
حوسنی‌موباره‌کی‌ناموباره‌ک‌که‌نوکه‌رو‌ئالقه‌له‌گو‌ی‌ئیم‌پریا‌لیز‌من،‌نه‌ته‌نیا
ئه‌مه‌کی‌خزمه‌ت‌کردنی‌کو‌ردیان‌به‌ئیس‌لام‌و‌قورئان‌له‌به‌رچا‌ونیه‌به‌ل‌کو‌وه‌کو
سه‌گی‌یانی‌گره‌په‌لاماری‌روله‌کانی‌کورد‌ئه‌ده‌ن‌و‌کورد‌له‌سه‌ر‌خاکی‌باو
با‌پیرانیان‌ئه‌کوژن‌و‌ده‌ریان‌ئه‌که‌ن‌و‌ئا‌واره‌ی‌که‌ژ‌و‌کی‌وو‌هه‌نده‌رانی‌ئه‌که‌ن‌و‌به
بو‌می‌نا‌پالم‌و‌بو‌می‌خه‌رده‌ل‌و‌بو‌می‌شیم‌یایی‌کورد‌کو‌پرو‌شه‌ل‌و‌نوقوستان
ئه‌که‌ن‌وده‌شت‌و‌باخ‌و‌چ‌رو‌کی‌وی‌کورد‌ه‌واری‌له‌گر‌ی‌ئا‌گری‌رق‌و‌قیندا‌ئه‌سوتینن
به‌لام‌صه‌دام‌و‌نوکه‌رانی‌دنیا‌خورو‌نه‌وت‌خور‌ئه‌بی‌بزائن‌روله‌ی‌دلسوزی

۱-‌بروانه‌(په‌ند‌یا‌ئه‌مسالی‌قورآن)‌چاپی‌ئه‌وه‌ل‌سالی‌۱۳۶۲‌هه‌تا‌وی‌کتیب‌فروشی‌نه‌لو‌سی
شاری‌شنو،‌په‌ره‌ی‌۱۱۹‌تا‌۱۵۴‌باسی‌سه‌فه‌ری‌چه‌جی‌عه‌مه‌ری‌په‌غه‌مه‌ری‌مه‌زنی‌ئیس‌لام‌(د-‌خ)
۲-‌ئه‌مه‌هه‌ندیکه‌له‌و‌په‌ه‌خزمه‌تانه‌ی‌وا‌روله‌ی‌نه‌ته‌وه‌ی‌کورد‌به‌دین،‌بو‌په‌ره‌گرنتی
دینی‌په‌روژی‌ئیس‌لام‌و‌قورئان‌ئه‌نجامی‌داوه.

نیشتمان تولّهی ئەو هه موه خوینه به ناحهق رزاوهی کورد و کوردستان له سه دام و
نوکه ره کانیان ئەستینه وه و کلکی سه دام به په رویه کی پیس ئەگرن له عیراتی
زامدار فری ئەدهن بِإِذْنِ اللَّهِ تَعَالَى • شه بۆل •

دهنگ و ئاواز خووش سهید عهلی ئه سفهر - ی کوردستانی

۱۲۶۱- ۱۳۱۵ هه تاوی

کا که همه ی ناری، وه فایی، بهها، نالی، تاهیر به گ، بهرده شانی، کوردی، مهولهوی، خانا، مهلا پهریشان، ته مکین، بیسازانی، میرزاشه فیح، ئه لماس خان، ئه رکه وازی، سهی تا قووسه ی ساآله ی ماهی دهشتی، ولی دیوانه، پیره میژ، حاجی قادری کوئی، کوماسی، میرزائه ولقادر - ی پاوه، مه نوچیری کولیوه ند، مه ستوره، خورشید، حه یران دونبولی، جزیری، حه کیم خانی، هه ژار وهیمن و بره ک به شیعرو هونه ی جوان، سهید عهلی ئه سفهر - ی کوردستانی، خالقی، ماملی، حه سه ن زیره ک، کریم کابان، کیمنه یی، شاهرام نازری، عه نده لیبی، فه یز نیژاد، خانمی ئیرانی موجه رده، بهسی، شه هره بان، شوان پهروه ر، بیهرۆز ته وه کولی، محهمه دیان، بابا شه ها بی به دهنگ و ئاوازی خووشی خویمان فرهنگ و زمان و موسیقا و فولکلور و که له پوری باوی ره سه نی نیوکورده واری یان بو پاراستوین.

سهید عهلی ئه سفهر - ی کوردستانی که له ۲ تا ۴ گه لاویژ (گران ی) سالی ۱۳۷۳ ی هه تاوی و ۲۴ تا ۲۷/۶/۱۹۹۴ ز و ۲ تا ۲۶.۶/۵/۴ ک و ۱۴ سه فه ری ۱۴۱۵ ی مانگی له شاری زانین و هونه ر پهروه ری سه ی کوردستان بو یاد و ریژدانان له وه سهیده دهنگ و ئاواز خووشه جه ژن و کوپری موسیقای کوردی یان بو گبیرا.

له روژی هه وه له وه، فیلمیک له بابهت ژیان و ئاوازه کانی سهید عهلی (ئه سه که ر) ئه سفهر - ی کوردستانیه وه بو ماوه ی ده ده قیقه بلا و کرایه وه. ئه وسا جه نابی ئاغای ره حیمی ئوستانداری به ریزی کوردستان چووه پشت میکروفون و رای گه یاند که موسیقای ره سه نی ئیران ئه مرو به دهس هونه روه رانی به ریزی کوردستانیه وه یه وه له دنیا دا جیگای خو ی کرد و ته وه و ئیمه به هونه روه رانی تیکوشه ری ئوستانه که مان شانازی ده که ین. له پاشان کوپری شانوی تاران به سه ر په رستی کردنی به ریز دوکتور قوتبه دین سادقی که خه لکی شاری سه نیه وه له به ریوه به رانی شانوی ئیرانه، به وه په ری ریژو حورمه ته وه میوانه کانی ئه و کووره و خه لکی هونه ر پهروه ری شاری سه نیه پیشوازی یان لی کردو خه لک زوریان له و کووری هونه روده نگ و

۲۹۲ - شه پۆل

موسیقیایه که لک و هه رگرتوو ئه وه هونه زیکێ تازه بو له شانۆ و به ریوه بردنی کۆری موسیقا، به شی فه رههنگی ئوستاندارای کوردستان له ماوهی سێ روژدا له ئامفی ته ئاتری زانکۆی کوردستان به هاری کاری زانا و فه رههنگ دۆستی کورد کاک بارام وه له د به گی موساویری فه رههنگی ئوستاندارای کوردستان حاجی ئاغا ره حیمی به ریوه چو؛ له م جهژنه دا هونه روه ری ناودارو دهنگ و ئاواز خو ش عه ریز شاروخ، عه لئه دین باباشه های، محهمه د حوسین یوسف زه مانی، سه ید جهلال محهمه دیان و داود ئازادبنانی له تارانه وه به شداری یان تیا کردبو، هه روا کۆری گۆرانی بیژان و موسیقای کوردی، وه ک: کۆری سروه، له ورمیوه، کۆری هیمن، روده کی، موشتاق، دانا له شاری سنه وه، کۆری نه وا، عیرفانی له شاری سه قزه وه و چه ن گۆرانی بیژی هه ورامانی به شداری یان کردبو.

زانایانی به ریز: دوکتور محهمه د ته مین هه ورامانی، محهمه د حه مه باقی، دوکتور قوتبه دین سادقی، محهمه د که مانگه ر، محیدین حه قشناس، ئه ژی گۆران، محهمه د عه لی چاوشی، محهمه د حوسین یوسف زه مانی، له بابته موسیقای کوردی یه وه، وتارو شیعریان خوینده وه. کاک هادی زیائه دینی که په یکه ری سه ید عه لی ئه سفه ر - ی سازدبو پیشکesh جیژنه که ی کرد.

سه ید عه لی ئه سفه ر به راستی دهنگ و ئاوازی خو شی بو، شریت و نه واره کانی شایه دن بو دهنگ خوشی ئه و خوالیخوبوه، ئه و گۆرانی بیژه ئاورینه، وه ک هونه ران و هه ستیاران و هۆزانفانی کورد به دیتنی دیمه نی جوان و گول گولینی لوتکه به رزه کان و به شنه ی شه مالی به ره به یان به گول و هه راله ی نیو باخه کان، به شه قه ی بالی کوتر و قومری و چریکه چریکی بولبولان، ئه هاته کول و جوش و ئه خر و شا. که ف و کولی دلی به هاوار و چریکه چرین به رزه کرده وه و تیی ده چریکاند، ده گیر نه وه له کاتی خویدا سه ید بانگ ده که نه تاران تا قه وان و نه واری لی پر بکه نه وه، که چی له تاران پی ده لێن: دهنگت بو ئاوازی کوردی ناشی و ئیمه فارسیمان گه ره که، سه ید زور به وه تیک ده چی و ده چیه لای پیاوه گه و ره کوردکان که له تاران بون به لکو کاری بکه ن تادهنگی سه ید بگرن و بیخه نه سه ر قه وان. به لام هیچیان پی ناکری و پیی ده لێن دهنگت له گه ل دام و ده سگای موسیقای ئیمه دا ناخوینی و به کار نایی، سه ید به

په‌ریشانی و خه‌فه ته‌وه، له میوانخانه که‌ی تاران شه‌وه ده‌خه‌وی و له‌خه‌ودا زاتیکی نورانی دپته خه‌وی پپی ده‌لی کورم من پاپیرتم و هاتوم مرگینت بده‌می سۆزی برو ده‌نگت ده‌خه‌نه نیو قه‌بان و شریت و بو سۆزیا که‌ه ده‌روا، زور جوان ده‌نگی سه‌ید ده‌گرن و ئه‌م ئاوازه‌ی خویندوه: (له بیرت مه‌یو چاوه‌ که‌م: ئاخ شه‌وه‌که‌ی سه‌رجو...» - گورانیه‌ کانی سه‌ی ئه‌سغه‌ر ئه‌مانه‌ن: مه‌قامی سه‌دای زیل و به‌م: هه‌وای سیگا، شیعری حه‌ کیم مه‌وله‌وی کورد - مه‌قامی زیل و به‌م: زه‌نگی دل، مه‌کامات - ماچی زه‌واره‌ن بارکه‌رده‌ی بسات. مه‌قامی غه‌م هینه‌ر: هه‌وای خه‌م هین، شیعری بابا‌تاهیر = هه‌ران یاری که‌ دلدارش دگر بی - مدامن عاشقانش خون جگری - مه‌قامی یارغه‌زال: به‌یاتی تورک، شیعری مه‌وله‌وی کورد - غه‌زال چیشم که‌رد دلت لیم ریشه‌ن - خوه‌ت ساحیب تیشه‌ی ته‌قسیر من چیشه‌ن - مه‌قامی زه‌ردی خه‌زان به‌یاتی تورک شیعری مه‌وله‌وی کورد: زه‌ردی من و ئه‌وزه‌ردی خه‌زانه‌ن - یاران هه‌ر دو ره‌نگ و هه‌ک یه‌ک مه‌زانان. گورانی خه‌مگین و دلپه‌شیوم مه‌قامی کوردی به‌یات شیعری وه‌فایی مه‌هابادی، گورانی ئه‌ره‌فیقانی ته‌ریقه‌ت، مه‌قامی شور: به‌یات شیعری عه‌للامه‌ وه‌فای مه‌هابادی، گورانی ده‌ردی هه‌جران و چه‌ند گورانی فولکلوریکی - بروانه‌ کوواری ماموستای کورد چاپی ۱۹۹۲ زوژماره‌ی ۱۵ سوئید په‌ره‌یی ۱۶ تا ۲۴ به‌قه‌له‌می هونه‌روه‌ری به‌ریز کاک ناسره‌زازی (شه‌ پۆل) و زور جار پینان‌ده‌وتم ئه‌ی کاش به‌وده‌نگه‌ خوشه‌، فارسیشت بزانییا. تا زور ترده‌نگمان زه‌بت بکردایی.

خوالیخو شبو سه‌ید عه‌لی ئه‌سغه‌ر له ۱۲۶۱ی هه‌ تاوی له نیو بنه‌ ماله‌ یه‌ کی ئه‌هلی عیلم و زانین و دینداردا له گوندی سه‌له‌وات ئاوا‌ی لای سنه‌ له‌دایک بووه‌ و له‌ حه‌وت سالیه‌وه‌ له‌ لایه‌ن سه‌ید نیزامه‌دین - ی باوکیه‌وه‌، ده‌برپته‌ فیرگه‌ی (شیخ عبدالمؤمن مردوخ) له‌ مزگه‌وتی (دارالاحسان)ی سنه‌ بو خویندن و له‌وی که‌ قورئان خه‌تم ده‌ کا به‌ ده‌نگ خوشی خو‌ی په‌ی ده‌باو خه‌لک که‌م که‌م گوی ده‌ نه‌ قورئان خویندن و مه‌لودنامه‌ و میعراجنامه‌ خویندن سه‌ید، ته‌شاماده‌ که‌ن ده‌نگ و ئاوازی زور خوشی هه‌ یه‌ و گویا هه‌ر ئه‌مه‌ ده‌بیته‌ هو‌ تامیرزا ئیبراهیم خانی ئاسه‌ف له‌ گه‌ل خو‌ی ده‌بیاته‌ تاران و تاسی ئاهه‌نگی له‌ سه‌ره‌فه‌ی گرامافون لی زه‌بت ده‌ که‌ن که‌ به‌ داخه‌وه‌ ئیستا سیانزه‌ چارده‌ سه‌فه‌ی زیاتر نه‌ماوه‌ و فه‌وتاه‌وه‌. ده‌لین سه‌ید پیاوی بی

۲۹۴ - شه پۆل

فیز بووه و له ههر کووی خه لک تکایان لی کردبی گۆرانی بو کتون چ له قاوه خانهی (قه و پال)، چ له باغ، له داوینهی ئاویدهر، خوسره و اووا، جهنگه ل باخ، گریاشان. سهد دهنگ و ئاوازی خووی بو شادی و خووشی خه لک ته رخان کردبو، ده توانین بلیین: له نیو هونه روه رانی کورد زماندا شوینه واری هیچ هونه روه ریک به ئەندازه ی هی سهد باسی نه کراوه و له سه ری نه نوسراوه، بوۆینه به زمانی کوردی، فارسی و عه ره بی له سه ر سهد نوسراوه و قسه کراوه ۱- بو ئەوه لێن جار هونه روه ری به ریز قاله دیلان له سالی ۱۳۲۶ ی مانگی له روژنامه ی ژین و تاریکی له سه ر سهد نوسیوه. ۲- له سالی ۱۳۳۹ زانی به ریز حه مه ی مه لاکه ریم له کوواری (هیوا) ۳- له سالی ۱۳۳۹ غه فور ره شهیددارا له کوواری (روژی نو) ۴- زانی پایه بهرز عه لئه دین سه جادی ۵- روح الله خالقی ۶- مه هدی (تجلی پور) له (دایرة المعارف دانش بشر) ۷- کاک عه باس که مه ندی هونه روه روه زانی به ریز و تاریکی به وینه نامیلکه بلاو کردو ته وه ۸- هادی زیائه دینی بوکله ی سهدی سازداوه ۹- زانی دهس و قه له م جوان کاک محمه مد حه مه باقی و تاری نوسیوه ۱۰- روژنامه ی (التاخی) له ۱۳۵۱ دا به قه له می (مکرم) تاله بانی به زبانی عه ره بی و تاریک له سه ر سهد نوسراوه ۱۱- روژنامه ی که یهان له سالی ۱۳۶۹ و ئاوینه له په ره ی ۷۷ تا ۷۶ چاپی ۱۳۷۳ ی هه تاوی ژماره ی ۱۶ به بو نه ی جه ژنواره ی موسیقی له کوردستان له شاری سه که بو ریزدانان له سهد سازدرا بو - سهد عه لی ئەسفه ر - ی کوردستانی دوا ی ۵۴ سال ژیان له ۱۳۱۵ ی هه تاوی بارگه ی به ره ولای خواتیکناوه. گوواری کوردی سروهش له بابته سهد - ه ه، به بو نه ی جه ژنواره ی موسیقی له کوردستان له شاری سه که بو ریزدانان له سهد دانیرابو، و تاریکی جوانی نوسیوو و له ژماره ی ۱۰۲ تا ۱۰۱ ی سالی ۱۳۷۳ ی هه تاوی په ره ی ۲۷ تا ۲۶ له چاپ دراوه. ئەو جو ره ی شارام نازری هونه روه ری کوردی کرماشانی رای که یاندوه، گوواری و ئاهه نگه کانی شهیدا، عارف له ئاهه نگ و گوواری کوردی وه رگیراون، ده لێن: کاتی عارف ده چیه هه مه دان له ویشه وه ده چیه سه ی کوردستان و چاوبشی به میرزاده ی عیشقی ده که وی که خه لکی سه بووه و هه روا ده چیه دیده نی سه ی عه لی ئەسکه ر (ئه سفه ر) ی کوردستانی دهنگ و ئاوازه خووشی ناوداری کورد، هه مو ده زانین ئاهه نگه کانی شهیدا و عارف رهنگ و بو ی موسیقی کوردی، گرتوووه، چونکا

۲۹۵- باوی کور دهواری

پیوه‌ندیک له نیوان عارف و هونه‌روه‌رانی کورده‌ه بووه، بو نمونه سهی ته سکه‌ر له گهل (نه‌ی) داودو مورته‌زاخاندای پیوه‌ندی هه‌بووه و له تارژه‌دندی مورته‌زاخان که لکی وه‌رگر تووه و هونه‌روه‌رانی فارسیش له‌وسه‌رده‌مه‌ی که سه‌ید ته‌سکه‌ر له تاران بووه، هونه‌روه‌رانی فارسیش له ده‌نگ و ئاو‌زو ئاهه‌نگی سه‌ید که لکیان وه‌رگر تووه، ته‌وانه‌فره له ریتمه‌یل و زه‌رب و ئاهه‌نگی دیکه و ملودیه‌کانی کوردی سه‌ی عه‌لی ته‌سکه‌ر سو‌دیان وه‌رگر تووه، زوری له ئاهه‌نگ و به‌زمه‌کانی قه‌مه‌رو شه‌یدا ره‌نگی کوردی‌یان هه‌یه، به‌تایبه‌ت له‌ماهور که‌وتونه‌ته شوین ئاهه‌نگه‌کانی کوردی سه‌ی ته‌سکه‌ر وله‌م روژ‌گاره‌شدا خو‌ماشائه‌للا هه‌ر ئاهه‌نگ و ده‌نگ و ئاو‌ز یا‌هی کورده یا له‌وه‌وه شوینی وه‌رگر تووه. به‌داخه‌وه ته‌حسین تاها له‌هوله‌ند له ۱۹۹۵/۵/۲۸ ی زوه‌فاتی کردو ته‌و هونه‌روه‌ره ده‌نگ و ئاو‌ز خو‌شه له‌سالی ۱۹۴۱ له کوردستانی گه‌ره‌ین له‌دایک بوه‌و تا ۱۱۶ گورانی خویندوه (شه‌پول).

شارام نازری

شارام نازری هونه‌روه‌ری ده‌نگ و ئاو‌ز خوشی کوردی کرماشانی له‌و تووژیکدا که له‌گهل گو‌واری ئاوینه‌ی کوردیدا ته‌نجامی داوه، ده‌لی: موسیقیه‌که‌مان ئاسمانیه، وه‌لی، خومان بوچکین، ئیمه‌فیر نه‌بوین چلۆن خو به‌موسیقی بگرین و فیری‌بین و په‌روه‌رده‌بین و له‌گهلیدا که‌وره‌بین و فیر نه‌بوین بو موسیقی له‌به‌ر موسیقی ورد بنورین - من له‌و باوه‌رده‌ام هونه‌روه‌ره که‌سیکه له‌وه‌خت و کاتی خویدا کار ته‌نجام بدا، چونکا وه‌خت و کات بایه‌خی فره‌س، دیاره‌کاریک ته‌گه‌ر له‌سه‌رده‌می خو‌ی ته‌نجام نه‌دری، وه‌ک تیریکه، به‌بی ئامانج و به‌بی هه‌ده‌ف، فیری‌بدری، شارام (شه‌هرام) نازری له‌ئاو‌زی کوردی خویندندا له‌شيعره‌کانی عارفی ره‌بانی شاعیری پایه‌به‌رز خوالیخوشبو سه‌ی سالح ماهی ده‌شتی ناودار به: (حه‌یران عه‌لیشا) که لکی وه‌رگر تووه و ته‌مه‌یش یه‌کی له‌کاره‌باشه هونه‌ری و گورانی چرینه‌کانی کوردی شارام نازری یه.

شه‌رام له‌گه‌ره‌کی (به‌رزه‌ده‌ماخ کرماشان) له‌دایک بووه‌و باوک و باپیری له‌ده‌نگ خوشان بون و خوشیان له‌موسیقی و ئاو‌ز هاتووه، باوکی له‌باوکی و شارام نازری له‌باوکی

Dr.Saleh Ebrahimi

شارام نازری

موسیقیه گه مان ئاسمانیه، وهلی خوه مان
بوچگیم

مه ته ریزی پاراستنی فەرهنهنگه

هونهری دینی،

بئین برابری چینه بهرزه کانی ئوروپا، بووه ته هۆی ئهوه له باتی تیکوشان و گهشانهوهی هونهر که ئامانجی گواستهوهی ههستی بهرزه، ئهوه ههستهی که له شعوری دینییهوه سهراوه نه گری و مرۆقابهتی دا ئه مهزنی. جموجۆلی پهیدا بوونی گهورهترین لهزهت و خوشبیه بۆ هه ندیکی تایبته له ئاده میان.

جا بۆیه له داوینیهی بهرینی هونهر، ته نیا ئهوه به شهی جوئی کرایه وه ناری هونهر خرایه سهه، که ده سه یه کی تایبته له زهتی لیده بهن. لهو ئاکامه ئه خلاقیه که له پیناوی ئهم جوئی کردنه وه و گرنگ زانینی ئه وهی که ناحهقه، ئه وه به شه جوئی کراوه بۆ کۆمه لێ ئوروپایی ها تو ته دی، باس ناکه یین. ته نیا ئه لێین ئهم ئالوگۆره، هونهری پێ شیل کردوه وه به ره و نه مان و فهوتان پالی پێوه ناوه. به کهم ئاکامی جوئی کردنه وی هونهر، بوو به مه که له مانا و اتای تایبتهی و بهر بلا و قوولی خۆی بۆ بهش بوو.

ئاکامی دوهم ئه بوو، ئه وه هونهر که به ههچ کام، بێجگه له دهسته یه کی چکۆ له ی خه لک سهرنجی نه نه دا، جوانی ته شک و رواله تسی خۆی له ده سد دا و بوو به شتیکی ده سکردو دوور له ناسینی گشتی.

ئاکامی سێ یه م یا گه و ره ترین ئاکامی ئه وه بوو که هونهر پاک و بێ خه وشێ خۆی له ده سد دا و بوو به شتیکی فه رزی و نیستدالی.

له کتیبی «هونهر جیه» ی تولستوی تهو کورته نووسراوه هی پیاویکه، ناویانگی ناسه واری، سه رانه سه ری جه هانی داگرتوه و بئین و بینه ترین شوینته واری هونهری له پاش خۆی به جی هیشتوه.

ئه وه به ههست و نه وینیکی عرفانی و ئاوه زیکی قوولی سه رچاوه گرتوو له مه رفیقه تی دینی، سهرنجی زه مان و ژینی ئه دا. هونهر به لایه وه زۆر به رزو خاوین بوو، بوونی ئامانج و بیرو باوه ری له دل و مێشکی هونهر مه نده دا پیدایهستی سه ر که وتنی تیکوشه رانی مه یدانیه هونهر ئه زانی.

ئێمه بۆیه له سه ره تای سه ره و تاردا، نووسراوه کانی «تولستوی» مان هێنا، که ولاتی خۆمان و ئه وانه ی له جیو جغرافیای ناسیادا به وه یته ی ئێمه ن، له زۆر لاره وه کوو نیشتمانی ئه وکاته ی تولستوی وایه.

وه کوو ئه وه به ئیستا ئه وه ته شه فا هینه ره ی زانای شوینته وار نه مره، بۆ ئێمه نووسراوه.

په یدا برون و خۆ نواندنی پێشه که کانی تێپه رین و به وار له کۆمه لگای ناسایی به ره و کۆمه لگای پێشکه وتوو ی پێشه یی، له ولاتی ئێمه و له باقی کۆمه لگاکانی وه کوو یه ک له ولاتانی ناسایی و پۆژه له لاتی ئاوه راس، زۆری له بهر رووناکان و پێشکه وتن خوازانی تووشی سه رلێ شیواوی کردوه.

به چه شتی که لایان وایه پیدایهستی کۆمه لگایه کی پێشکه وتوو و نوئی له بهرچاوندن و پشت تیکردنی بیرو باوه ری ناسایی و کۆندا یه.

ئه مه سه ره تایه کی تووشه که له په یدا بوونی شوپرسی پێشه یی ئوروپاوه، بووه هۆی نه مان و فهوتانی بناغه ی بهیرو باوه ر له کۆمه لگه ئوروپایه کاندا و ئینسانی له پله و پایه ی به رزی خۆیه وه گه یانده نرم ترین شیوه ی به ره م و به کار هێنان. جاله و هه راو هوریا سه ر سوور هینه ره که هه موو، سه ر خۆشی نا ناگایی بوون، چه کی مێکی وریا و دلسۆز، وه کوو «تولستوی» له بهرانبه ر ئه وه مه ترسیه وه راوه ستاو به رننگاری کرد.

به داخه ره ئهم زه مانه ش ئه وکاره ساته دلته زینه خه ریکی دوویات بوونه وه یه ولیزه و له ویی جه هانی سێ به م دا، هه ندی رووناک بهر وه کوو ده لالی ئه ندیسه و بهیرو پاری پۆژئاوا و گزیری

خۆدانی شارۆلکه ی ئاوات. (کدخدای ده که ده جهانی) زایه لای ناله باری جیایی هونهر له دین و جوئی کردنه وی دین له سیاسه **Dr.Saleh Ebrahimi** لایردن و نه هیشتی بیرو باوه ری ئایینی و نه ته وایه تی له کۆمه لدا به رز کردۆتوه.

له پاش دا پچرانی به که یه تی شو ره وی جاران و لا چوونی هۆیه کانی به رانبه رانه له باره و خۆی زیو پولوتیکی جه مان، کارناسانی شارستانیه تی پۆژئاوا، ده سیان کرده بلا و کردنه وه ی بهیرو پاری خۆیان له مه ر لایردنی سنوره کان و نه هیشتی باوه ر و ئییمان. به وه شه وه نه وه ستان و کۆمه لگای جه هانی به شارۆلکه ی ئاوات (مدینه فاضله) پیشان ئه ده ن که تیدا هه رچی هه یه هه مووی مو لکی خۆدانی ئه و شارۆلکه یه که «مه ک لوهان» ی هه لپه زارده ی پۆژئاوا یه. ئه له به ت نه ده ب و فه ره نگ و زانیاری و باوه ریش ته نیا به گو یزه ی رێک که وتن له ته ک په یوه ندییه کانی به ره م و به کار هێنای ئه و خۆدانه، ئه در یته به رچاو و سه رنجی ئه در ی. به داخه وه بۆ سه لماندنی ئه و بهیرو پاری هه له یه، هه ندی که زانا و هونهر مه ندیان پێ ئه لێن ده س ئه قهس یا نه فاما نه بۆ په ره پیدانی ئه وکاره ساته هه نگاو هه لته گر و راگه یه ری ئهم بهیرو باوه ره بوو چه لهن که سه ره ده می دینداری و زه مانی ریز گرتن، له راپهردوو، بۆ سه ر چووه و ئه وه به پێچه وانه ی ژبانی ئیستا و داها تووه؟!

ئه مه هه ر ئه و ئازاره یی ده رمانه یه که وه کوو شێره پهنجه زۆری له ولاتانی جه هانی سێ یه می داگرتوه. په ژاره و بێ باوه ری و له خۆ دوور که و ته وه نیشانی ئه و نه خۆشیه یه که رپه یه ری شوپرسی ئیسلامی ئه وی به په لاما ر و گوشت و به ری فه رهنگی ناو به ردو لپه س راوان و خاوه ن بهیرو هزه ر کانی ئهم ولاته ی بۆ به رننگاری کردن له گه ل ئه ودا بانگ کرد.

داخ و مه خابن که هیشتان، زۆری له وان، خه وی نه زانی به ریانی ئه داوه و که سانی تر له وه که لک و ره نه گر و خه ریکی به ره م هێنان و په ره پیدانی شوینته واری به ناو هونه ریین که له باری و اتا و ته شک و رواله ته وه زۆر سووک و ناله باره.

به ری له و ناسه واره که له م داویه دا به ناوی فه رهنگ و هونهر که له پوور، له بواره کانی موسیقا و سینه ما و کتیب دا بلا و کراوه ته هه ریاس و تاریفی هه واو هه وه س و جوانیه کانی هه یکه لی ئینسان و پیشان دانی خۆشی و له زه ت به سوو کترین چه شن ئه که ن که له بوومه لیلی یی هه والی بهر پرسانی کاروباری فه رهنگی داها توو نه ته بهر هه م.

له ولاتیکدا، که له پیناوی ئه مه کداری باوه ره کان، و نه ویتی نه ته وایه تی و ئایینی خۆیدا، هه زاران چیرۆکی له به رننگاری له ته ک ده س در یژی تکنولوژی سپایی پۆژئاوا له جیماسه ی هه شت سا له دا پێشکه ش کردوه، بلا و بوونه وه ی ئهم چه شته ناسه واره، ناین پێی بێ بدری. له وانه به ئه و هه نگاره هه ندی که س بۆ لای تازه کردنه وه ی بهیرو پاری له سیاسه ت و پرمیاری پاش شه ر، پالی پێوه نی، که ئه وه ش بۆ خۆی، ده بێته هۆی پشت سوور بوونی هۆگره سه رلێ شیواوه کانی فه رهنگی په له وه ی و پۆژ ئاوی چه باو چی.

با پێکه وه له ئازایی و نه به زیی و گیان بازیی لاره خۆ به خت که ره کانمان، له شه ری هه شت سا له دا به پاراستنی فه رهنگ و بهیرو باوه ر له بهرانبه ر هیش و ده س در یژی هه نده رانه وه ریز بگرین.

میرزاده‌ی عیشقی

۱۹۸۳ ز ۱۹۲۴ ز

ثم هونره خودان هونره شاعیریکه: نه‌ته‌نیا کورد به‌لکو نه‌ته‌وهی
گه‌لانی ئیران‌له دوا روژا په‌یکه‌ره‌ی بو‌ته‌چه‌قینن.
میرزاده‌ی عیشقی شاعیریکه، بی‌رورد، بی‌ره‌وه‌ر، له تیاروانیا بی‌وینه‌یه،
خودانی شوینه‌واری به‌رز و ته‌رزه. شیعه‌کانی دیاره و بزوینه‌رن، قسه‌ی کاری
گه‌رو گورچک برن، بی‌ژه‌وو‌یژه‌ی جوان و ره‌نگینی ته‌بیته ویردی زوان و میژو.
میرزاده‌ی عیشقی شاعیریکه نیشتمان ویست، که‌له‌ پیاو تا‌زا، نه‌به‌ز،
کولنه‌ده‌ر، خه‌باتگیر، پیشه‌وای شور‌شگیری ویزاوه‌ری سه‌ره‌تای مه‌شروته‌یه،
به‌دی هینه‌ری یه‌ک شیوه‌ی تازه و نوی‌یه، خودان قه‌ریحه، خوش به‌یان، زوان
ته‌رو پاراو بووه، شوینه‌وار و هه‌له‌سته‌کانی عیشقی زور شیرین و دلگیر و
کاریگه‌ره، ناسه‌واری عیشقی کوشکیکه به‌هیچ باو و بوران و توفیک نابزوی و
له‌ناو دل و ده‌رونی هونره دوستان، ده‌رنایی و له‌بیخ و بن‌نایی، به‌لکو به‌دریژایی
روژگار، له‌ناسمانی ویزاوه‌ری هونره‌دا هه‌ر‌ئه‌دره‌وشیته‌وه و گرشه‌ی دی.
عیشقی شوینه‌واری پارسی، وه‌کو، بوک‌وکابوک رازاندوه ته‌وه،
دیاره‌جوانه مه‌رگ‌بون و شه‌هید کرانی عیشقی بو‌جیهانی ویزاوه‌ری بی‌قه‌ره‌بووه.

هه رچی له روژگاری ژیانی عیشقی دوره وه ئه که وین پله و پایه به رزی و
نیشتمان ویستی، بی باکی و نه ترسی، نه بهزی ئه ومان باشتر بو ده رئه که وی،
عیشقی له پاک داوینی، وزه ی لینه وین، پیاوه تی تیکوشه ری، ئیستیغنا ی ته بع
و خورسک و سروشت بی وینه بووه.

میرزاده ی عیشقی ناوی سهد محمه د ره زاو کوری حاجی سهد ئه بول
قاسمی کوردستانی یه و له بهرواری دوانزه ی (جومادی الاخر) له سالی ۱۳۱۲
مانگی هه تاوی و ریکه وتی ۱۹۸۳، زاینی و ۲۵۹۵، کوردی له شاری هه مه دان
له دایک بووه.

ئهم هه ستیاره ناوداره کورده له ۱۵ سالی دا چوته ئیسفه هان بو ته واو
کردنی خویندن ته چیه تاران پاشسی مانگ ئه گهریته وه بو هه مه دان و دوباره
باوکی، بو ده رس خویندن ئه ی نیریته وه بوتاران به لام عیشقی له تاران وه، ته چیه
رهشت و به ندهر ته زه لی و دوباره ئه گهریته وه، بوتاران.

له سه ره تای جهنگی ناوگه لانی یه که م له ساله کانی: (۱۹۱۴-۱۹۱۸)
زاینی دا عیشقی له شاری هه مه دان و ۲۳ سالانه بووه.

میرزاده ی عیشقی یه کیکی له و که له پیاوانه یه، که جیگای شانازی
ویژاوه ری یه، ئهم شاعیره پر هونه ره ئه گهر له ئورویا له دایک بوایی ته بووه
مروفیکی میژویی جیهان، عیشقی توانیویه تی، له روژگاری خویدا ویژاوه ری
به رزوته رزو پر ئابرو به جیهان بناسینی.

شوینه واری ئهم بیره وه ره مه زنه وئهم هونه ره باهونه ره، ههستی ئالان
ویستی وزید خوشه ویستی له دل و دهرونی خه لک دا بوژاندوه ته وه راپه رینی
میرمیرانی ئیران له سوئنگه ی شوینه واری ئهم شاعیره وه بووه. بروانه روژنامه ی

راپه رینی ئیسلام ۵ خورداد (زهردان) ی ۱۳۰۲ مانگی و پروژنامه‌ی سیاست
ژماره - ۹۲ ی مانگی ره مه‌زان.

شوینه‌واری عیشقی

۱- نه‌وروزنامه، که له سالی ۱۳۳۶ مانگیدا پانزه روژ بهر له به‌هار له ئه‌سته مبول له
چاپ دراوه.

۲- ئۆپه‌رای ره‌ستاخیزی شه‌هریارانی ئیران.

۳- ئیده‌ئال.

۴- نامه‌ی عیشقی که له ۱۳۳۳ مانگی له هه‌مه‌دان له چاپ دراوه.

۵- که‌فه‌نی سیا.

۶- ئۆپیری‌تی به‌چکه‌گه‌دا و دوکتوری نیکوکار.

۷- جه‌مشیدی ناکام.

۸- حلواء الفقرا (نمایشنامه و هومات).

ملک‌الشعرا‌ی به‌هار، که له ۱۲۶۴ هه‌تاوی له‌دایک بووه، ئه‌م شیعرا‌نه‌ی بو

عیشقی و تووه:

«از خدنگ دشمن شبرو بمرد پرتوی بود از فروغ آرزو

آن فروغ افسرد و آن پرتو بمرد شاعری نو بود و شعرش نیز نو

شاعر نو رفت و شعر نو بمرد»

محمدحسین شهریار

«عشقی که درد عشق وطن بود درد او

او بود مرد عشق که کس نیست مرد او

درمان خود بدادن جان دید(شهریار)

عشقی که درد عشق وطن بود درد او

شعرله نه ورؤزنامه

«بیستون! فرهاد را هرگز بمن نسبت مده
از زمین تا آسمان فرق من و فرهاد باد
من بمژگان میکنم، انگار، کوبا تیشه کرد
صدهزاران فرق ریزه موی، با پولاد باد
سوختی بر باد داری، جان و عقل و دین و دل
خانهام کردی خراب ای خانهات آبادباد
منکه میدانم ز عشق تو، نخواهم برد جان
پس سخن آزاد گویم، هرچه بادا باد، باد
کوه الوند:

کوه الوند که شهر همدان دانش است
جامه سبز ببر دارد و طوطی نداشت
درد وطن:

جانا فراز دیده عشقی است جای تو
هر جامرو، همه جا نمیشود
گُزنامه:

مشکل که خلق زنده زلُرجان بدر برند
رحمی مگر بخلق نماید خدای لُز
شاید نظر بخاک لرستان کنند یار
بینند حال مردم زار از جفای لُز

زندانی شدن عشق
خوشا اطراف تهران و خوشا باغات شمرانش
خوشا شبهای تهران و خوشا بزم مقیمان
شباندر صحن (زَرُکَنْدَه) مه است آنقدر آکنده
که گردون است شرمنده، زیکتا ماه تابانش
نگاران خود آرسته، بهریک لحظه یک دسته
بناز آهسته آهسته، خرامان در خیابانش
من بیچاره درویشم، نه در فکر کم و بیشم
نه در اندیش تجریشم، نه در تشویش بستانش
نه من دربند(دربندم) نه بر (زرکنده) پابندم
همانا (قلهک) افکندم، همی دربند خوبانش

نامه عشقی

توهم با (عنصری) شک نیست از یک عنصری عشقی
چرا او گردزرگردید و تو گرد ضرر گردی؟

چکامه‌ی جنگ

(عشقی تو خویش همسر دیگر کسان مکن
نی دیگران کنند همی با تو همسری

استاد عشق:

عاشقی را شرط تنها ناله و فریاد نیست
تا کسی از جان شیرین نگذرد فرهاد نیست
قلب(عشقی) بین که چون سرتاسر ایران زمین
از جفای گلرخان یک گوشه‌اش آباد نیست

عشق وطن:

معشوق (عشقی) ای وطن، ای عشق پاک !
ای آنکه عشق تو شام و سحر کنم
عشقت نه سرسری است که از سر بدر شود
مهرت نه عارضیست که جای دگر کنم
عشق تو در وجودم و مهر تو در دلم
با شیر اندرون شد و با جان بدر کنم
این دو شعر بالا از حافظ است.

له‌هه‌جوی وه‌حیدی ده‌ستگردی:

ای وحید دستگردی! شیخ گندیده دهن
ای بنامیده همی، گند دهانت را سُخَن!
ای سخنهایت همه، مانند گوز اندر هوا
ای زبانت در دهان مانند گُه اندر لَگَن!
میرزاده‌ی عیشقی له‌بهره به‌یانی ۱۲ ای مانگی (تیر= پهران- پوشپهر)ی
سالی ۱۳۰۳ هه‌تاوی له‌مالی خویدا له‌ده‌روازه ده‌وله‌تی تاران به‌ره‌شه‌کوژی
کوژراوه و شه‌هیدکراوه و له‌سه‌عاتی ۲ ی دوانیوه رو، له‌نه‌خوشخانه‌ی شاره‌وانی
تاران به‌ره‌ولای خوا بارگه‌ی تی‌کناوه. ری‌که‌وتی ۱۹۲۴ زاینی و ۲۵۳۶ کوردی.
ئه‌مه‌ش چهن شی‌عری لی‌ره‌و له‌وی:
هرآنچه میرسد به‌من از زود باوری است
بس رنجه‌اکشیدم از این زود باوری
از ساحل آنچنان که بی‌آورده‌ای مرا
بایست تا به ساحل دیگر مرا بری

من آن کبوترم، هله در بحر هولناک
ای ناخدا، کنون به خدایم چه بسپری!
زبان سرخ زبان نیست، بیرق خون است
شفق ز سرخی نیمیش بیرق آشوب
تونعش دشمن دین‌آر، مردی‌ار، ورنه
تو خویش نعشی، حاجب به نعش سازی نیست!
من آن نیم به مرگ طبیعی شوم هلاک
وین کاسه خون به بستر راحت هدر کنم
ویندهی خه تی میزادهی عیشقی:

میر سهراب کجای آن سیه
میر جلال کجای آن سیه
میر جلال کجای آن سیه
میر جلال کجای آن سیه
میر جلال کجای آن سیه
میر جلال کجای آن سیه
میر جلال کجای آن سیه
میر جلال کجای آن سیه
میر جلال کجای آن سیه
میر جلال کجای آن سیه

ای فلک، گر من نمی‌زادی، اجاقت کور بود؟

تا روز خوش گشاید آغوش خود به من
در روز سخت عرصه به خود تنگ می‌کنم
شرف به اشرفی و سکه‌های زر نبود
شرف به داشتن قصر معتبر نبود
مستی حرام باد به میخانه کاندر او
«عارف» قرابه‌کش شد و «دشتی» سبوغرفت
گرسنه چون شیرم و برهنه چو شمشیر
برهنه‌ای شیرگیر و گرسنه‌ای شیر
عزت نفسم نگر که هست خوراکم
خون دل و اشک چشم و چشم دلم سیر
طبل تهی را بلند آید آواز
گرسنه را ناله بیش باشد تأثیر
لدهس تورکی‌وه‌سمانی ده‌نالینی که لهوی موهاجیر بوه و فہرمویہ‌تی:
هرچند لاشه خورنیم، اما مهاجرم
صدبار لاشه به‌زحقوق مهاجری
این تو یک صفحه کاغذ، این دوات و این قلم
این نوا را گر تو بهتر می‌زنی بستان بزن
بخور، تصدق بادام چشمهات، بخور
فدای آن لب شیرینتر از نبات، بخور

گر توانی گفت تو بهتر ز عشقی شعر نغز
ور توانی بود تو اندر غزل عارف شکن
این مردکه زان مردکه هم مردکه تر بود دیدی چه خبر بود
(مستزاد «مجلس چارم»)
بعد از دو سال خواست «تدین» کند نماز
با فاضلاب حوض سفارت وضو گرفت
• شه پوئل •

نیزامی گه‌نجه‌وی

۵۳۵-۵۹۹

ئەم شاعیرە ھونەرورە گەورە یە ناوی ئیلیاس - ەو کورپی یوسف کورپی زەکی کورپی مۆئەید - کە بە ناوی کورپە کە یەو بە ئەبو محەمەد و بە نازناوی (نظام‌الدین) ەو بە حەکیم (نیزامی) ناسراوە و لە ساڵی ۵۳۰ - یا ۵۳۵ کۆچی مانگی وریکە و تە ۱۱۳۵ زاینی یا ۱۱۴۰ زاینی لە شاری گەنجە لە دایک بوە.^۱ نیزامی گەنجە‌وی ژبان و ژینی بە جوانی روناک نییە، بە منالی چۆتە فیرگە‌ی باوی سەر دەمی خوی، زانست و زانیاری خولی خوی فیربوە و لە زوانی فارسی و عەرەبیدا زور فیر بوە و رەنگە تورکیش فیر بوی.

فارسیەکان نیزامی بە فارسی ئەزانن و تورکەکانی ئازربایجانیش بە تورکی داتەنین، کەچی لە راستیدا کورده و کوردزادە یە، ھەر وە کو خوی فەرمویەتی و شانازی بەو دایکەو ئەکا کە خانمیکی کورده و پاش وە فاتی دایکی ئەلی: - «ئەگەر دایکم ئەوسەرە ک خاتونە کورده ... کە دایکا نە لە بەر دەم دا وە فاتی

۱ - گەنجە: شاریکی کورده‌واری کۆنە، ھی سەردارانی رەوادی بو، لە سەر دەمی (قەیسەرەکان دا) داگیر کراوە و بە (ئەلیەزابات پۆل) ناوبراوە. پاش ئەو لە سەر دەمی سوڤیتی دا ناوێکی کراوە تە (کیروڤ ئاوا).

کرد.. له کاتی لاواندنه وه داکي وچ که سيک بينمه وه ياد.. که نه و بهينيته وه بهرچاوم
به زايه له و فهرياد و هاوار» شيعره فارسي يه که شي بهم جوړه يه.

شيعر:

گرما در من رئیسه ی گرد

مادر صفتانه پیش من مرد

از لابه گری کراکنم یاد

تا پیش من آردش بفریاد

نظامی له سالی ۵۹۹ کوچی مانگی وریکه وتی ۱۲۰۲ زاینی له ۶۳
سالی داله گه نجه کوچی بولای خوا کردوه. هرچن سه عیدنه فیسی، وه حیده
دستگردی بوگیره شیوئی ده لین: ناوی دایکی (ره ئیسه) یه به لام (ره ئیسه)
ئیسمی عامه نه ک ئیسمی خاص و تاییه ته، به لام نه وه ی له و شيعره دهر نه که وی
نه مه یه که دایکی نظامی کورد نیژاد بوه و چون نظامی دیوانی له یلی و مه جنونی
له سالی ۵۸۴ ته واو کردوه و له و ده مه شدا دایکی نه ما بو، که وابی دایکی بهر
له سالی ۵۸۴ مردوه.

له بهر دیک دا که ناویانه ته سهر گلکوکوی له گه نجه داله دایک بونی نظامی
۵۳۵ و بهر حمهت چونیشی ۵۹۹ کوچی مانگی نوسراوه که وابی ۶۴ سال
ژیاوه.

وادیاره نظامی منال بوه که یوسفی باوکی ره ئیسه ی دایکی نظامی
ته لاق داوه، یا ژنی به سهر هیناوه و لیک جیا بونه ته وه، جاله بهر نه مه نیزامی له
ماله (خواجه عومه ر) ی خالی ژیاوه و پیگه یوه و له یلی و مه جنون دا ئاماژه و
ئیشاره ی بوئه وه کردوه.

شیعر:

گر خواجه عمر که خال من بود
خالی شدنش وبال من بود
له وه ده چی خواجه عومهری خالی له ۵۸۴ که له یلی و مه جنونی ته واو
کردوه نه مابی.
له شیعریکی ترا بنه چه که ی خوی هل ته داو فرمویه تی:

شیعر:

گر شد پدرم به نسبت جد
یوسف پسر زکی مؤید
لم شیعره جوانه ده رته که وی که ناوی ئه لیا س بوه و کوری یوسف کوری
موئه یه دی کورده.
ئه وانه ی واگه وهه رناسن و هه ستیار شناس، نیزامی له فیرده و سی توسی به
بالا تر و بهر زترئه زانن، له بهر ئه وه ی فیرده و سی بیرو رای چریکه و میژوی بی بهر
له خوی کردو ته شیعره به چریکه چریویه تی و که ره سه کانی له به را بو
تاماده بوه، به لام نیظامی که نه چه وی هونه روه ری بیرو رای داهینراوی چریکه و
چیرو که کانی خوییه تی و داهینه ره، نه ک پیکه وه لکینه ر.
نیظامی سی ژنی هیناوه، نازانری چه ن منالی هه بوه، چونکا ته نیا ناوی
(محهمه د) ی کوری دیاره که ده بی له سالی ۵۷۰ کوچی مانگی وریکه وتی ۱۷۴
زاینی له دایک بوبی، چونکا له کاتی دانانی له یلی و مه جنون دا محهمه د، کوری
چارده سالانه بوه، هه ره کو له م شیعرانه ده رته که وی:

شاعر:

فرزند محمد نظامی

آن بردل من چو جان گرامی

ای چارده ساله قرة العین

بالغ نظر علوم کونین

نهمهش بره شیعیکی جوان و عیلمی.

شاعر:

لب و دهان و دو چشم تو، ای بت گل خام

یکی نبات و دوم پسته و سوم بادام

نبات و پسته و بادام پیش آن سه شدند

یکی اسیر و دوم بنده و سوم گمنام

اسیر و بنده و گمنام در زمان تواند

یکی قباد و دو قیصر و سوم بهرام

قباد و قیصر و بهرام می فرستندت

یکی رسول و دوم نامه و سوم پیغام

رسول و نامه و پیغام از تو می طلبند

یکی هرات و دوم مشهد و سوم بسطام

هرات و مشهد و بسطام در زمان تو یافت

یکی رواج و دوم زینت و سوم اسلام

رواج و زینت و اسلام ده نظامی را

بحق سید کونین و سورهی انعام

له کتیبی ئەنجومه نی ئەدییان نوسراوی ئەمین فەیزی بەگ دا له کوبه ی
په ره ی ۳۲ دانوسراوه نیظامی برایه کی ههستیاری به ناو بانگیشی هه بوه به (قه وا
می موته ره زی) ناودار بوه، دیوانیکی شیعر و ههلبهستی ئەو که له سه ده ی
هه شته می کوچی مانگیدا نوسراوه ته وه له موزه خانه ی به ریتانیا دایه.
به لام به لای منه وه (شه پول) ئەمه دروست نیه چونکا له هیج شیعریکی
خویدا ناوی ئەم برایه ی که له م کوبه ی ۳۲ دا ئیشاره ی بوکراوه، ناونه براوه و ئەمه
له راست ناچی که برایه کی وای هه بوبی.
به نرخترین شوینه وارو ئاسه واری نیظامی (خه مسه) یه واتا: پینج گهنج
که ئەمانه ن:

۱- مه خزەن ئەسرار

وادیاره له سالی ۵۶۱ کوچی و ۱۱۶۵ زاینی یا ۵۷۰ تا ۵۷۳ خه ریکی
هونینه وه ی مه خزەن ئەسرار بوه و پیشکەش به (ئیلده کز) ی ئەتابه کی
نازربایجانی کردوه.

۲- خوسره و شیرین:

ئەم مه نظومه ۷۷۰۰ شیعره و له سهروه زنی موسه ده سی مه حزوفه و
له به حری هه زه ج و به وه زنی: (مفاعیلین مفاعیلین فعولن) ه و مه خزەن ئەسرار
۳۴۰۰ شیعره و له یلی مه جنون ۵۱۰۰ شیعره و بارام نامه ش ۵۶۰۰ شیعره و
شه ره فنا مه ی ئەسکه نده ری ۷۱۰۰ شیعره و ئیقبال نامه ی ئەسکه نده ری ۳۷۰۰
شیعره و به تیکرا ۳۱۶۰۰ شیعره.

نوکنه: مه نظومه ی خوسره و وشیرین، خانای قوبادی به ریک و پیک
کردنی سه رگورد مرادی ئەوره نگ له گه لاریزانی ۱۳۴۸ هه تاوی و ریکه وتی
۲۵۸۱ هه خشه ته ر (کوردی) له تاران له ۳۵۰ په ره دا له چاپ دراوه و هه ره ها